

CHARAKTERYSTYKA WYBRANYCH SŁUŻB SPECJALNYCH FEDERACJI ROSYJSKIEJ W KONTEKŚCIE ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO PAŃSTWA

mgr Monika DZIUBA

Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni

mgr Judyta CHAJĘCKA

Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni

mgr Patrycja ZAREMBA

Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni

Streszczenie

Służby specjalne współczesnych państw stanowią kluczowy element służący zapewnieniu bezpieczeństwa zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego (w tym również informacyjnego). W aspekcie współczesnej sytuacji międzynarodowej na szczególną uwagę zasługują służby specjalne Federacji Rosyjskiej. Rozpad Związku Radzieckiego, a co za tym idzie upadek bipolarnego podziału świata sprawił, że służby wywiadowcze ZSRR zostały zmuszone do transformacji o charakterze strukturalnym i funkcjonalnym. Nowe warunki geopolityczne zaczęły generować nieznane dotąd wyzwania i zagrożenia. Celem niniejszego artykułu jest scharakteryzowanie najbardziej elitarnych, z punktu widzenia autorów, służb specjalnych Federacji Rosyjskiej – Federalnej Służby Bezpieczeństwa, Głównego Zarządu Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych, Służby Wywiadu Zagranicznego oraz Federalnej Służby Ochrony w aspekcie ich wpływu na zapewnienie państwu bezpieczeństwa informacyjnego.

Hipotezą, jaką autorki weryfikowały w trakcie wywodu, było stwierdzenie, że służby specjalne Federacji Rosyjskiej mają istotne znaczenie dla bezpieczeństwa informacyjnego państwa ze względu na swoją działalność pozwalającą na dostarczanie właściwych i użytecznych informacji dotyczących przeciwnika oraz obszaru jego działania. Dla realizacji tak zakreślonych celów tekst podzielony został na trzy zasadnicze części: pierwszą poświęconą sytuacji problemowej oraz teorii dotyczącej szeroko pojętego bezpieczeństwa informacyjnego i działalności służb specjalnych; drugą definiującą charakterystykę służb wywiadowczych FR, ich istotę, zadania oraz obszary zainteresowań; oraz trzecią traktującą o praktycznym wymiarze aktywności służb specjalnych Federacji Rosyjskiej. W podsumowaniu zamierzeniem autorów jest przybliżenie zagadnień związanych ze specyfiką rosyjskich służb wywiadowczych oraz zwrócenie uwagi na ich rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa państwa w sferze informacyjnej.

Słowa kluczowe: Federacja Rosyjska, służby specjalne, wywiad, kontrwywiad, bezpieczeństwo informacyjne.

*Mamy do czynienia w Rosji z dyktaturą wywiadowczą
nieistniejącą w żadnym innym kraju*

gen. Igor Pacepa

Wstęp

Działalność Federacji Rosyjskiej (FR) stanowi jeden z najczęściej analizowanych tematów podejmowanych zarówno przez ekspertów krajowych, jak i zagranicznych. Kluczowym elementem w zrozumieniu tematu jest umiejętna ocena realiów funkcjonowania służb specjalnych w Rosji. Niezbędne w tym względzie są doświadczenia analityków bezpieczeństwa oraz praca naukowa i badawcza ekspertów z dziedziny wschodnioznawstwa.

Podjęty temat jest niezwykle złożony, ponieważ informacje dotyczące tematycznych działań politycznych, dyplomatycznych i militarnych prowadzonych przez FR pochodzą z mało wiarygodnych źródeł, w tym głównie mediów. Z tego względu ogólna wiedza na temat funkcjonowania służb specjalnych Federacji Rosyjskiej jest nieprecyzyjna i mało spójna.

Z uwagi na kluczową rolę, jaką odgrywają służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa, analiza dokonana przez autorów może być niezwykle przydatna wszelkiego rodzaju instytucjom oraz organom państwowym w celu wypracowania skutecznych postulatów polityki zagranicznej wobec wschodniego sąsiada. Dotyczy to w głównej mierze kwestii drażliwych, jakie stanowi m.in. działalność służb specjalnych.

Ponadto w dobie nowych instrumentów i mechanizmów oddziaływania, wykorzystywanych we współczesnych konfliktach zbrojnych, których istotnym elementem są operacje informacyjne, podjęcie tematyki związanej z funkcjonowaniem rosyjskich służb specjalnych jest aktualne i racjonalne. Badania nad bezpieczeństwem informacyjnym oraz celami strategicznymi FR są istotne dla polityki zagranicznej Polski, dlatego powinny być szerzej realizowane przez zespoły ekspertów i badaczy. Ze względu na zmiany i przekształcenia zachodzące w systemie służb specjalnych FR ważne jest posiadanie naukowej wiedzy na temat ich funkcjonowania oraz roli w zapewnianiu bezpieczeństwa informacyjnego. Zbiór danych na temat działalności informacyjnej rosyjskich służb specjalnych pozwoli w przyszłości na podjęcie racjonalnych przedsięwzięć obronnych, zapobiegawczych i dyplomatycznych dla polskiej polityki. Ponadto wiedza na temat struktur, funkcji oraz możliwości służb specjalnych FR pomoże ocenić możliwości państw zachodnich oraz stopień zagrożenia działalnością rosyjskich służb wywiadowczych.

Kolejnym motywem podjęcia tematu przez autorów jest sytuacja problemowa, jaką stanowią wydarzenia na Ukrainie. Z początkiem aneksji Krymu wzrosło zainteresowanie problemami wojny informacyjnej, która opiera się na zarządzaniu informacją i formie jej przekazu (manipulacja, dezinformacja), a także podporządkowaniem sobie woli jednostki. Dodatkowo wydarzeniom związanym z konfliktem

na Ukrainie towarzyszyła aktywna działalność służb specjalnych Federacji Rosyjskiej w postaci pracy wywiadu cywilnego i wojskowego.

Ze względu na aktualność podjęcia tematyki badawczej związanej z funkcjonowaniem rosyjskich służb specjalnych w sferze bezpieczeństwa informacyjnego konieczne jest wypracowanie naukowego podejścia do problemu. Potrzebna jest również obserwacja zmian zachodzących w polityce zagranicznej FR oraz odpowiednia ocena organizacji i kierowania rosyjskimi służbami specjalnym.

Przedmiot badań stanowią wybrane służby specjalne przeznaczone do działalności wywiadowczej i kontrwywiadowczej w kontekście ich wpływu na zapewnianie bezpieczeństwa informacyjnego Federacji Rosyjskiej. Badania teoretyczne dotyczą kwestii związanych z powstaniem, funkcjonowaniem oraz rolą, jaką służby specjalne odgrywają w rosyjskim systemie bezpieczeństwa ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa informacyjnego. Stan dotychczasowych badań naukowych określa znaczna liczba publikacji traktujących o służbach specjalnych FR w zakresie szeroko rozumianych działań informacyjnych. W przytłaczającej liczbie są one autorstwa ekspertów z USA i Europy Zachodniej. Wstępna analiza literatury przedmiotu wskazuje, że problem dotyczący działalności wywiadowczej często postrzegany jest przez pryzmat publikacji prasowych, mediów lub książek utrzymanych w sensacyjnym klimacie. Problematyka służb specjalnych coraz częściej staje się tematem publikacji. Wpływa to na poszerzenie zakresu wiedzy dotyczącej tajników sztuki wywiadu i kontrwywiadu rosyjskiego. Nadal jednak istnieje wiele obszarów działalności omawianych służb, które nie zostały odpowiednio zbadane, a następnie przedstawione w sposób naukowy i wiarygodny.

Na potrzeby tej publikacji podjęto badania głównie teoretyczne oparte na analizie i krytyce literatury przedmiotu, a następnie wyprowadzono wnioski dotyczące wpływu służb na zapewnianie bezpieczeństwa informacyjnego. Podczas badań posłużono się również analizą źródeł (dokumentów i aktów prawnych) oraz ich krytyką, która doprowadziła do selekcji odpowiednich informacji. Autorzy artykułu przewidują, że skuteczność działań służb specjalnych Federacji Rosyjskiej w zakresie zapewniania bezpieczeństwa informacyjnego państwa jest o wiele bardziej skuteczna niż przewidyuje tego obecna ocena.

Bezpieczeństwo informacyjne w kontekście działalności służb specjalnych

Bezpieczeństwo jest terminem interdyscyplinarnym i bardzo złożonym. Zgodnie z ogólną definicją jest to obiektywna i subiektywna pewność przetrwania, posiadania oraz możliwość rozwoju danego podmiotu¹. Pochodną tej definicji będzie bez-

1 R. Zięba, *Bezpieczeństwo a terroryzm – aspekty teoretyczne* [w]: *Terroryzm globalne wyzwanie*, K. Kowalczyk, W. Wróblewski (red.), Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006, s. 33.

pieczeństwo państwa rozumiane jako stan, w którym jest ono stabilne wewnętrznie, suwerenne i zaspokaja podstawowe potrzeby przetrwania i rozwoju swoich obywateli². Rolą państwa jest wypracowanie odpowiednich instrumentów ochrony wewnętrznej i zewnętrznej, które można podzielić na środki administracyjno-prawne utrzymujące porządek publiczny i chroniące wartości społeczne, środki polityczne, środki ekonomiczno-finansowe, środki kulturowe oraz środki militarne³. Jedną najistotniejszych form ochrony państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa przestrzeni informacyjnej.

XXI wiek charakteryzuje się łatwym dostępem do informacji, w tym głównie tych kształtowanych przez media i Internet. Wszelkie działania, w których bronią jest informacja, stanowią istotę współczesnej wojny informacyjnej, która charakteryzuje się rozpowszechnianiem fałszywych informacji oraz pozyskiwaniem informacji istotnych dla bezpieczeństwa państwa. W tym aspekcie bezpieczeństwo informacyjne państwa można określić jako ochronę informacji przed niepożądanym dostępem, zniszczeniem czy ujawnieniem oraz uzasadnione zaufanie podmiotu do jakości i dostępności pozyskiwanej informacji⁴. Włodzimierz Fehler w swojej publikacji *O pojęciu bezpieczeństwa informacyjnego* konkluduje, że *bezpieczeństwo informacyjne to proces i stan w ramach których zapewniana jest swoboda dostępu, gromadzenia, przetwarzania i przepływu wysokiej jakości informacji (osiąganej przez merytoryczną selekcję) połączone z racjonalnym, prawnym i zwyczajowym wyodrębnianiem kategorii podlegających ochronie bądź reglamentacji, ze względu na bezpieczeństwo podmiotów, których one dotyczą*⁵. W opisywany proces idealnie wpisuje się rola służb specjalnych, które wykonują swoje zadania, opierając się na działaniu aparatu państwowego.

Każde państwo posiada własną strategię bezpieczeństwa, która umożliwia wykorzystanie środków ochrony do przeciwdziałania zagrożeniom i skorzystania z pojawiających się szans w otoczeniu. Strategie wyznaczają cele bezpieczeństwa i sposoby ich osiągnięcia⁶. Dokumentem strategicznym określającym cele bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej jest *Doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej*⁷. W wersji Doktryny z 2000 roku podniesiono temat zagrożeń informacyjnych oraz konieczność tworzenia nowych instrumentów i narzędzi informatycznych wspierających bezpieczeństwo. Jak zauważa Jolanta Darczewska, Rosjanie od początku podkreślali

2 S. Dworecki, *Zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, Wyd. AON, Warszawa 1994, s. 16.

3 R. Jakubczak, J. Flis, *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, Bellona, Warszawa 2006, s. 109–115.

4 K. Liderman, *Bezpieczeństwo informacyjne*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2012, s. 22.

5 W. Fehler, *O pojęciu bezpieczeństwa informacyjnego* [w:] M. Kubiak, S. Topolewski (red.), *Bezpieczeństwo informacyjne w XXI w.*, Wyd. Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego w Siedlcach, Siedlce 2016, s. 29.

6 S. Koziej, *Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*, „Kwartalnik Bezpieczeństwo Narodowe” II-2011, nr 18, s. 21–23.

7 26 grudnia 2014 r. prezydent FR Władimir Putin podpisał nowelizację *Doktryny wojennej Federacji Rosyjskiej*.

konieczność działań sił zbrojnych Rosji w przestrzeni informacyjnej ze względu na pojawiające się nowe zagrożenia informacyjne⁸.

Innym dokumentem określającym militarne podejście do kwestii związanych z problematyką informacyjną jest *Doktryna bezpieczeństwa informacyjnego Federacji Rosyjskiej*⁹. Zgodnie z jej zapisami do zapewnienia bezpieczeństwa informacyjnego zobowiązano przede wszystkim federalne organy władzy wykonawczej i organy ścigania¹⁰. W nomenklaturze rosyjskiej oznacza to zaangażowanie służb specjalnych. Ze względu na specyfikę systemu bezpieczeństwa informacji autorzy artykułu podejmują próbę scharakteryzowania służb specjalnych, takich jak: Federalna Służba Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej, Główny Zarząd Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej, Służba Wywiadu Zagranicznego oraz Federalna Służbę Ochrony.

Rozważając podstawy funkcjonowania służb specjalnych, należałoby odpowiedzieć na zasadnicze pytanie: czym są służby specjalne i jaka jest ich rola w zapewnieniu bezpieczeństwa informacyjnego? Bogusław Pacek przyjmuje, że przez służby specjalne należy rozumieć *wszystkie instytucje państwowe prowadzące działania operacyjno-rozpoznawcze o niejawnym charakterze*¹¹. Według Sławomira Zalewskiego termin „służby specjalne” *nie odnosi się do wszystkich służb prowadzących niejawną działalność, polegającą na podejmowaniu na podstawie przepisów prawa działań operacyjno-rozpoznawczych, a tylko do tych, które „tradycyjnie” wykonują zadania wywiadowcze i kontrwywiadowcze*¹². Według definicji pochodzącej ze *Słownika bezpieczeństwa narodowego* pojęcie „służby specjalne” odnosi się do *ogólnej nazwy dla cywilnych i wojskowych służb organizujących i prowadzących działania wywiadowcze i kontrwywiadowcze*¹³. W literaturze przedmiotu można spotkać również wcześniejsze pojęcia i określenia, pod którymi obecnie rozumiemy współczesny termin „służby specjalne”. Posługiwano się węższymi określeniami, jak np. wywiad, służby wywiadowcze, kontrwywiad, służby kontrwywiadowcze. W obiegu naukowym i popularnonaukowym funkcjonowały również takie pojęcia, jak: policja polityczna, tajna służba, służba bezpieczeństwa, służba informacyjna¹⁴.

8 J. Darczewska, *Rosyjskie Siły Zbrojne na froncie walki informacyjnej. Dokumenty strategiczne*, Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa 2016, s. 8.

9 Prezydent Federacji Rosyjskiej Władimir Putin zatwierdził 5 grudnia 2016 r. nową *Doktrynę bezpieczeństwa informacyjnego Federacji Rosyjskiej*. Dokument przedstawia stanowisko rosyjskiego rządu wobec zagrożeń dla swoich interesów narodowych i bezpieczeństwa przestrzeni informacyjnej oraz ogólnie wskazuje obszary do przeciwdziałania tym zagrożeniom. Tym samym utraciła moc prawną poprzednia doktryna zatwierdzona 9 września 2000 roku.

10 Doktryna informacyjnej bieżącej służby bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej nr 646, art. 12, 30, 33, 5.12.2016 r., <http://www.scrf.gov.ru/security/information/document5> [dostęp: 9.02.2017].

11 B. Pacek, *Osobowościowe uwarunkowania efektywności oficerów kontrwywiadu*, Wyd. AON, Warszawa 2013, s. 10.

12 S. Zalewski, *Służby specjalne w państwie demokratycznym*, Wyd. AON, Warszawa 2005, s. 13.

13 *Słownik bezpieczeństwa narodowego*, W. Łepkowski (red.), Wyd. AON, Warszawa 2002, s. 124.

14 K. Kraj, *Rosyjska Wspólnota Organów Bezpieczeństwa*, Krakowska Fundacja Badań Wschodnich, Kraków 2017, s. 31.

Mówiąc o służbach funkcjonujących w Rosji, na potrzeby opracowania można wyróżnić trzy podstawowe rodzaje służb specjalnych. Pierwszym rodzajem jest policja polityczna (często jest określana jako służba bezpieczeństwa lub wywiad wewnętrzno-polityczny), której zadaniem jest utrzymanie porządku publicznego w ramach zapewniania bezpieczeństwa wewnętrznego państwa (rozpoznawanie zagrożeń dla reżimu politycznego). Najbardziej znanym przykładem jest *Ochrana* stanowiąca część Departamentu Policji MSW w carskiej Rosji. Kolejnym rodzajem służb specjalnych jest służba kontrwywiadu, która realizuje działalność mającą zneutralizować poczynania obcych służb wywiadowczych, sabotażowych i dywersyjnych. Ponadto zajmuje się ochroną tajemnic państwowych. Trzecim rodzajem służb specjalnych jest wywiad. Podstawowe zadania służby wywiadu to zdobywanie, pozyskiwanie i zbieranie informacji. Służby te są częścią struktur państwowych. W skład służby wywiadowczej wchodzi takie pionki, jak: operacyjny (wywiad agenturalny, biały wywiad), analityczno-informacyjny, techniki operacyjnej, wywiadu radioelektronicznego, kartoteki operacyjnej i archiwum oraz pion administracyjny¹⁵. Służby wywiadowcze są powoływane do zbierania i analizowania informacji o zagrożeniach oraz wspierania procesu podejmowania decyzji władzy wykonawczej¹⁶. Jedną z cech charakterystycznych wywiadu w każdym państwie jest nastawienie na uzyskanie przewagi informacyjnej oraz wpływanie na wydarzenia w innych państwach, zachowując przy tym niejawną charakter. Informacje zdobyte w wyniku działania wywiadów, a szczególnie te pozyskane przez agenturę, pozwalają na zaprojektowanie, a następnie przeprowadzenie podstępu, którego celem będzie stworzenie pożądanego postrzegania środowiska bezpieczeństwa¹⁷. W literaturze przedmiotu można spotkać się również z podziałem służb specjalnych na dwie zasadnicze grupy: służby informacyjno-wywiadowcze oraz służby policyjno-prewencyjne¹⁸.

Dojście do władzy Władimira Putina przyniosło zmiany w strategicznym podejściu do priorytetów w sferze bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego. Różnice objęły przede wszystkim doskonalenie funkcji informacyjnej służb (wywiadu i kontrwywiadu). W strukturach Federalnej Służby Bezpieczeństwa, Federalnej Służby Ochrony czy Głównego Zarządu Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej działają obecnie najlepsi oficerowie, rekrutowani ze specjalnie w tym celu przeszkolonej kadry, odpowiadający za pozyskiwanie i ochronę kluczowych dla bezpieczeństwa państwa informacji.

15 Tamże, s. 34.

16 M. Minkina, *Sztuka wywiadu w państwie współczesnym*, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2014, s. 15.

17 M. Minkina, B. Gałek, *Kłamstwo i podstęp we współczesnym świecie*, seria wydawnicza: „Gra wywiadów”, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2015.

18 K. Hańtarczyk, *Służby specjalne jako element bezpieczeństwa narodowego*, „Zeszyty Naukowe WSOWL” 2011, nr 3(161), s. 197.

Federalna Służba Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej

Federalna Służba Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej (ros. *Fiedieralnaja Służba Biezopasnosti Rossijskoj Fiedieracji* – FSB RF) posiada obecnie najszersze kompetencje w strukturach Federacji Rosyjskiej obejmujące swoim zasięgiem całościową kontrolę systemu politycznego oraz ekonomicznego i społecznego. Działa na podstawie ustawy o federalnej służbie bezpieczeństwa.

Od 2003 roku FSB jest oficjalnie traktowana jako najważniejszy rodzaj służb specjalnych w Rosji. Na mocy rozporządzenia o Federalnej Służbie Bezpieczeństwa FR i jej strukturach¹⁹ stała się ona federalnym organem władzy wykonawczej, który w granicach swoich kompetencji odpowiada za kierowanie państwem w zakresie bezpieczeństwa, obronę i ochronę granicy państwowej FR, ochronę wewnętrznych wód morskich oraz bezpieczeństwo informacyjne. Koordynuje również działalność kontrwywiadowczą pozostałych federalnych organów władzy wykonawczej²⁰. Służba ta jest częścią sił ochrony bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej i w ramach swoich kompetencji zapewnia bezpieczeństwo osób, społeczeństwa i państwa. Podlega bezpośrednio prezydentowi Rosji. Działania FSB w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego Federacji Rosyjskiej odwołują się do spuścizny odziedziczonej po KGB ZSRR (ros. *Komitiet gosudarstwiennoj biezopasnosti pri Sowietie Ministrow SSSR*).

Zarys historyczny tworzenia się struktur Federalnej Służby Bezpieczeństwa

Federalna Służba Bezpieczeństwa została powołana dekretem prezydenta z dnia 12 kwietnia 1995 roku²¹. Dokument powołujący do życia FSB podpisał ówczesny prezydent Borys Jelcyn – po przekształceniu dawnych struktur Federalnej Służby Kontrwywiadowczej²². Zanim jednak doszło do tego wydarzenia miały miejsce istotne zmiany, które dotyczyły transformacji rosyjskiego aparatu bezpieczeństwa w latach 1991–1995. W sytuacji wzrastającej świadomości demokratycznej społeczeństwa i pojawiających się symptomów rozpadu imperium radzieckiego kierownictwa republik związkowych podjęły działania skierowane na posiadanie własnych aparatów bezpieczeństwa. 16 maja 1991 r. weszła w życie ustawa o organach bezpieczeństwa państwowego ZSRR, która formalizowała prawa i obowiązki KGB ZSRR

¹⁹ Rozporządzenie o Federalnej Służbie Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej i jej strukturach zatwierdzone dekretem Prezydenta Federacji Rosyjskiej nr 960 z dnia 11 sierpnia 2003 r.

²⁰ J. Darczewska, P. Żochowski, *Rola służb specjalnych w systemie politycznym Federacji Rosyjskiej*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” (wydanie specjalne) 2013, s. 23.

²¹ M. Berliński, R. Zulczyk, *Federalna Służba Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej*, Oficyna Wydawnicza Rytm, Warszawa 2016, s. 15.

²² N. Gburzyńska, *Rola wywiadu i służb specjalnych Federacji Rosyjskiej w kształtowaniu polityki bezpieczeństwa państwa* [w:] *Wywiad i kontrwywiad w polityce międzynarodowej na przełomie XX i XXI w.*, M. Górka (red.), Difin, Warszawa 2016, s. 149.

i KGB republik związkowych (w tym Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej – RFSRR)²³.

Kilka miesięcy później w rosyjskich służbach specjalnych doszło do transformacji i głębokiej reformy. KGB poszczególnych republik związkowych zaczęły wychodzić spod jurysdykcji moskiewskiej Centrali. Na bazie KGB zostały powołane trzy samodzielne instytucje: Centralna Służba Wywiadu, Międzyrepublikańska Służba Bezpieczeństwa oraz Komitet ds. Ochrony Granicy Państwowej. Międzyrepublikańska Służba Bezpieczeństwa swoje krótkie funkcjonowanie rozpoczęła w momencie formalnoprawnego rozwiązania KGB ZSRR. Jednocześnie KGB RFSRR zostało przekształcone w Agencję Bezpieczeństwa Federalnego, która zakończyła swoje działanie kilka miesięcy później, stając się podłożem do powołania Ministerstwa Bezpieczeństwa i Spraw Wewnętrznych. Rada Państwowa ZSRR zaczęła rozważać możliwość połączenia obu resortów, tzn. wcześniej wspomnianej Międzyrepublikańskiej Służby Bezpieczeństwa i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. W świadomości rosyjskiej pojawiło się przekonanie, że struktury milicji i bezpieczeństwa państwowego zagwarantują umocnienie państwa i skuteczne pokonanie trudnego okresu transformacji ustrojowej. Tym sposobem na bazie zasobów Agencji Bezpieczeństwa Federalnego i Międzyrepublikańskiej Służby Bezpieczeństwa utworzone zostało Ministerstwo Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej²⁴, definiowane jako organ specjalnego przeznaczenia, którego działanie regulowała ustawa o federalnych organach bezpieczeństwa państwowego. Spadkobierczynią i kontynuatorką rosyjskich organów bezpieczeństwa była Federalna Służba Kontrwywiadu, która z kolei zakończyła swoją działalność w 1995 roku na rzecz FSB. Gdy powstała Federalna Służba Bezpieczeństwa (12 kwietnia 1995 r.) zachowano zasadę obowiązującą w FSK dotyczącą liczby zastępców dyrektora i członków kolegium – dyrektor posiadał jednego pierwszego zastępcę i sześciu zastępców, z których jeden był szefem Zarządu FSB Moskwy i obwodu moskiewskiego. Kolegium liczyło jedenaście osób. Na mocy dekretu Prezydenta nr 633 z dnia 23 czerwca 1995 roku struktura aparatu centralnego zmieniła formę²⁵. Kolejne zmiany w strukturze FSB wniósł dekret Prezydenta o strukturze FSB nr 515 z 22 maja 1997 roku²⁶. Zmniejszono liczbę pierwszych zastępców do jednej osoby. Utrzymując jedenastoosobowe kolegium, w strukturach centralnego organu utworzono pięć departamentów. Następnie w latach 2000–2006 liczebność aparatu centralnego, struktur centralnego podporządkowania oraz terytorialnych organów FSB ulegała wielu zmianom.

23 M. Berliński, R. Zulczyk, dz. cyt., s. 15.

24 Nazwa Federacja Rosyjska obowiązuje od 26 grudnia 1991 roku, od kiedy zostało rozwiązane ZSRR oraz RFSRR. Od 17 kwietnia 1992 roku określenia FR można stosować równorzędnie z określeniem Rosja.

25 Szerzej zob. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Fiedieracji nr 633, 23.06.1995 r.

26 Szerzej zob. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Fiedieracji nr 515, 22.05.1997 r.

Zadania i kierunki działania Federalnej Służby Bezpieczeństwa

W 1998 roku po szesnastu latach pracy w KGB na czele służby stanął Władimir Putin²⁷. Nowy dyrektor, mając świadomość nieprzychylniej opinii, skoncentrował swoje wysiłki na budowaniu nowego, pozytywnego wizerunku FSB. Swoje prace rozpoczął od precyzyjnego określenia nowych zadań i zasad funkcjonowania. Wśród nich można wymienić: zdobywanie informacji o nadchodzących zagrożeniach dla bezpieczeństwa państwa, wspieranie rządu w realizacji polityki wewnętrznej i zagranicznej oraz przeciwdziałanie aktywności obcych służb i sił specjalnych na terytorium Rosji. Oprócz tego wachlarza zadań FSB posiada prawo do prowadzenia działań wywiadowczych w ramach swoich kompetencji oraz we współpracy z organami wywiadu zagranicznego, a także ma na celu pozyskiwać informacje dotyczące gospodarki oraz kompleksu wojskowo-przemysłowego. Posiada również szerokie uprawnienia śledcze, które pozwalają na prowadzenie większości głośnych procesów w Federacji Rosyjskiej. Podstawy do podjęcia działalności kontrwywiadowczej zostały określone w trybie ustawowym²⁸. Do grupy tych zadań możemy zaliczyć ochronę informacji stanowiących tajemnicę państwową oraz kontrolę osób udzielających pomocy organom FSB na zasadzie donosicielstwa.

Należy również wspomnieć o prawach (dopuszczalnych na podstawie decyzji sądu) do działalności kontrwywiadowczej w zakresie dotyczącym tajemnicy korespondencji oraz wszelkiego rodzaju kanałów komunikacji między obywatelami kraju. W obszarze walki z przestępczością organy FSB prowadzą czynności operacyjno-śledcze w zakresie dochodzenia, zapobiegania, rozpracowywania i przerywania: szpiegostwa, działalności terrorystycznej, przestępczości zorganizowanej, korupcji, nielegalnego obrotu bronią i narkotykami, wykrywania działania nielegalnych ugrupowań zbrojnych²⁹. Oprócz działań operacyjno-śledczych FSB realizuje również działania prewencyjne, np. emitowanie w telewizji bajek będących lekcją instruktażową jak zachować się w wypadku zagrożenia terrorystycznego.

Władimir Putin wprowadził reformy kadrowe, zatrudniając pracowników, których darzył zaufaniem³⁰. Był to pierwszy krok do odbudowy dawnej potęgi rosyjskich służb specjalnych. Kolejnym zwrotnym wydarzeniem było objęcie przez W. Putina urzędu prezydenta Federacji Rosyjskiej.

Federalna Służba Bezpieczeństwa i jej funkcjonariusze stanowią grupę urzędników państwowych postrzegających się jako elita – silnie powiązana, lojalna wobec

27 M. Minkina, *Rola i znaczenie Federalnej Służby Bezpieczeństwa we współczesnej Rosji* [w:] *Polska – Rosja: polityka bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. Kontynuacja i zmiana*, M. Minkina, M. Kaszuba (red. nauk.), Pracownia Wydawnicza Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego, Siedlce 2016, s. 93.

28 Ustawa federalna nr 40-FZ z dnia 3 kwietnia 1995 r. o federalnej służbie bezpieczeństwa, art. 8.

29 M. Berliński, R. Zulczyk, dz. cyt., s. 42.

30 M. Świerczek, *Federalna Służba Bezpieczeństwa i jej rola w polityce wewnętrznej Kremla. Wstęp do zagadnienia*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” (wydanie specjalne) 2013, s. 31.

siebie, która ze skutecznością realizuje swoje misje, cele i zadania³¹. Takie zachowanie nie powinno dziwić, ponieważ w kulturze rosyjskiej jest mocno zakorzeniona tradycja, że służby specjalne, szczególnie te odpowiedzialne w państwie za wywiad posiadają status specjalny oraz szerokie uprawnienia niedostępne dla zwykłych obywateli. Największe szanse na zatrudnienie w FSB mają głównie dzieci wyższych rangą funkcjonariuszy. Preferowane jest również posiadanie członka rodziny służącego w dawnych strukturach FSB (pozwala na zachowanie ciągłości rodzinnego zawodu). FSB często zamyka wszelkie ścieżki kariery dla osób ambitnych spoza kręgu na rzecz wysokich rangą oficerów, klanów rodzinnych oraz znajomości zawartych podczas studiów w Akademii FSB.

Rola Federalnej Służby Bezpieczeństwa w systemie władzy Federacji Rosyjskiej

Federalna Służba Bezpieczeństwa jest niezależną służbą niepodlegającą kontroli partyjnej ani nadzorowi parlamentu. Głównym zadaniem jest utrzymanie w państwie porządku oraz stabilności władzy. Funkcjonariusze uważają się nie tylko za godnych następców KGB, ale również carskiej *Ochrany*, której celem była walka z politycznym terroryzmem wymierzonym w rządy caratu³². W ramach działań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa elity władzy (w opinii opozycyjnych socjologów) Kreml posługuje się siłami specjalnymi FSB, by pozyskać i utrzymać kontrolę we wszystkich sferach życia społecznego³³. Przejęcie władzy w państwie przez wąską klasę polityczną wywodzącą się ze służb specjalnych to wykorzystanie utrwalonego w Rosji modelu państwa, w którym organy odpowiedzialne za bezpieczeństwo i armię tworzą grupę społeczną korzystającą z przywilejów, jakie niesie ze sobą posiadanie władzy i wpływów. Dzięki znajomości aktywnego posługiwania się technikami propagandy nie tylko wykreowano obraz Władimira Putina, ale również stworzono w społeczeństwie rosyjskim przekonanie, że FSB to gwarancja stabilności i bezpieczeństwa dla Rosji, co przełożyło się na ogólne zaufanie Rosjan. Propagandowe wspieranie systemu oraz walka z opozycją są realizowane z pełnym zaangażowaniem funkcjonariuszy. Wynika to ze sposobu postrzegania przez nich istniejącej rzeczywistości³⁴.

Federalna Służba Bezpieczeństwa stanowi ważny element rosyjskiego systemu oraz sceny politycznego. Bez FSB ciężko jest sobie wyobrazić funkcjonowanie współczesnej Federacji Rosyjskiej. Służba ta kreuje rosyjską rzeczywistość nie tylko w stosunku do własnych obywateli, ale również dla społeczności międzynarodowej³⁵.

W aspekcie wpływu na zapewnianie bezpieczeństwa informacyjnego państwa FSB posiada możliwość nadzoru nad ochroną tajemnicy państwowej. Ponadto ma

31 M. Minkina, *Rola i znaczenie Federalnej Służby...*, dz. cyt., s. 95.

32 A. Sołdatow, I. Borogan, *KGB/FSB Władcy Rosji*, Wyd. Agora, Warszawa 2015, s. 25.

33 M. Świerczek, dz. cyt., s. 43.

34 M. Minkina, *Sztuka wywiadu w państwie współczesnym*, Wyd. Rytm, Warszawa 2014, s. 209.

35 M. Minkina, *Rola i znaczenie Federalnej Służby...*, dz. cyt., s. 100.

szeroki wpływ na kluczowe obszary dla sprawnego funkcjonowania państwa. W tym celu FSB pozyskuje nowe metody zdobywania informacji, posiada kontrolę oraz wpływa na decyzje instytucji i przedsiębiorstw objętych obowiązkiem utrzymania tajemnicy państwowej. Za pomocą środków technicznych i kompleksów teleinformatycznych funkcjonariusze zbierają informacje w sektorze przemysłu i instytucjach naukowych. Ponadto FSB opracowuje przepisy dotyczące produkcji urządzeń szyfrujących, a także sprawuje kontrolę nad funkcjonowaniem bezpieczeństwa kryptograficznego oraz technicznego systemów informacyjno-telekomunikacyjnych.

Podsumowując, należy stwierdzić, że w Rosji nic nie dzieje się bez wiedzy oraz udziału Federalnej Służby Bezpieczeństwa.

Federalna Służba Ochrony Federacji Rosyjskiej

Federalna Służba Ochrony Federacji Rosyjskiej (ros. *Fiedieralnaja Szłużba Ochranj Rosijskoj Fiedieracj* – FSO RF) jest federalną służbą specjalną pełniącą funkcję ochronną rosyjskich urzędników państwowych, obiektów oraz środków komunikacji rządowej. Powstała ona na mocy ustawy o ochronie państwa z dnia 27 maja 1996 roku oraz rozporządzenia dotyczącego Federalnej Służby Ochrony z dnia 2 sierpnia 1996 roku. Służba ta składa się z autonomicznych jednostek organizacyjnych, takich jak: Służba Łączności Specjalnej oraz Służba Bezpieczeństwa Prezydenta³⁶.

Główne zadania realizowane przez Federalną Służbę Ochrony reguluje dekret Prezydenta Federacji Rosyjskiej nr 1013 z dnia 7 sierpnia 2004 roku.

Podstawowe zadania organów ochrony państwowej to:

- zapewnienie ochrony w miejscach czasowego, stałego pobytu oraz podróży prezydenta Federacji Rosyjskiej, osób pełniących funkcje publiczne, urzędników federalnych, zagranicznych głów państw i rządów;
- zapobieganie zagrożeniom i ich wykrywanie w najważniejszych sektorach funkcjonowania państwa;
- zapobieganie, wykrywanie i zwalczanie nielegalnej ingerencji w infrastrukturę, budowlę, obszary lądowe i wodne sąsiadujące z chronionymi obiektami zajmowanymi przez władze federalne;
- zapobieganie zagrożeniom, a także wykrywanie i zwalczanie zagrożeń pojawiających się w miejscach przebywania i przemieszczania się chronionych osób;
- współdziałanie z innymi organami w zakresie walki z terroryzmem;
- zapewnienie funkcjonowania oprogramowania chroniącego bezpieczeństwo komunikacji władz publicznych i zabezpieczającego informacje specjalne dostarczane przez urzędy;
- udział w opracowywaniu oraz wdrażaniu środków zapewniających bezpieczeństwo informacji niejawnej, w tym prowadzenie prac kryptograficznych oraz

³⁶ P. Żochowski, *Rosyjska „niewypowiedziana wojna” – konsekwencje dla sektora siłowego FR* [w:] „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” (wydanie specjalne) 2015, s. 82.

opracowywanie norm technicznych dla sieci teleinformatycznych specjalnego przeznaczenia;

- zapewnienie bezpieczeństwa danych dla celów specjalnych w sieci telekomunikacyjnej;
- ochrona informacji w sieciach telekomunikacyjnych przedstawicielstw administracji rządowej Federacji Rosyjskiej za granicą, w tym placówek dyplomatycznych, urzędów konsularnych;
- rozwój systemu informatycznego oraz publikacja informacji prawnych w serwisie pravo.gov.ru;
- wsparcie techniczne, informacyjno-analityczne organów państwowych oraz wsparcie informacyjne rządu w trakcie kryzysu lub wojny³⁷.

Powyższy zestaw zadań w Polsce realizowany jest przez kilka służb m.in. Służbę Ochrony Państwa³⁸ (w zakresie ochrony najważniejszych osób w państwie) oraz Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego (w zakresie ochrony informacji niejawnej).

Federalna Służba Ochrony jest organem federalnej władzy wykonawczej w sferze ochrony państwowej i wykonuje funkcje związane z realizacją polityki państwowej, regulacjami normatywno-prawnymi, kontrolą i nadzorem w sferze ochrony państwowej (potrzeb z zakresu łączności) oraz realizuje funkcje mające na celu zabezpieczenie informacyjno-technologiczne oraz informacyjno-analityczne działalności prezydenta FR i rosyjskiego rządu³⁹. Dyrektor FSO wraz z członkami FSB i Służbą Wywiadu Zagranicznego zasiada w Narodowym Komitecie Antyterrorystycznym, który jest ważną instytucją z punktu widzenia funkcjonowania rosyjskich służb specjalnych. Komitet jest platformą, na której współpracują i spotykają się przedstawiciele władz wykonawczych i ustawodawczych. Walkę z terroryzmem reguluje w Federacji Rosyjskiej kluczowa ustawa o przeciwdziałaniu terroryzmowi, która weszła w życie 6 marca 2006 roku⁴⁰. Wcześniej jednakże został wydany dekret Prezydenta FR o środkach przeciwdziałania terroryzmowi nr 116 w celu doskonalenia kierownictwa państwowego w sferze przeciwdziałania terroryzmowi⁴¹. Przedstawione, opierając się na ustawie obowiązki, zadania i uprawnienia FSO są szczegółowo rozpisane w statucie Federalnej Służby Ochrony regulującym jego funkcjonowanie⁴². Na mocy

³⁷ Ukaz Prezidenta Rossijskiej Fiedieracji – Woprosy Fiedieralnoj Służby Ochrany nr 1013, 7.08.2004 r., rozdział II, art. 12, <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102088168&rdk=&backlink=1> [dostęp: 7.02.2017].

³⁸ Służba Ochrony Państwa (SOP) – umundurowana formacja podległa ministrowi spraw wewnętrznych i administracji, przeznaczona do ochrony osób rządzących w Polsce. Zgodnie z art. 392 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa z dniem 1 lutego 2018 r. zastąpiła Biuro Ochrony Rządu.

³⁹ Ukaz Prezidenta Rossijskiej Fiedieracji – Woprosy Fiedieralnoj Służby Ochrany nr 1013, dz. cyt., rozdział I, art. 1.

⁴⁰ Ustawa Federalna o przeciwdziałaniu terroryzmowi nr 35-FZ z dnia 6 marca 2006 r.

⁴¹ Ukaz Prezidenta Rossijskiej Fiedieracji – Woprosy Fiedieralnoj Służby Ochrany nr 1013, dz. cyt.

⁴² Zob. tamże, s. 5–12.

decyzji zawartych w tym dekrete powstał Narodowy Komitet Antyterrorystyczny oraz jego przewodniczący, którym jest dyrektor Federalnej Służby Bezpieczeństwa.

Ze względu na specyfikę konfliktu hybrydowego, którego kluczowym elementem są operacje informacyjne, Federalna Służba Ochrony FR staje się jednym z głównych narzędzi ochrony informacji specjalnych, niejawnych, newralgicznych dla funkcjonowania państwa. Doktryna bezpieczeństwa informacyjnego Federacji Rosyjskiej traktuje bezpieczeństwo informacyjne jako narzędzie ograniczające działania dywersyjne obcych służb specjalnych⁴³.

W doktrynie przedstawiono obszary ochrony informacji, które wymagają doskonalenia i zaliczono do nich aspekty ściśle realizowane przez FSO: certyfikowanie oprogramowania i urządzeń do ochrony informacji, rozwój zabezpieczonych systemów łączności i dowodzenia wojskami, szkolenie specjalistów zajmujących się zapewnieniem bezpieczeństwa informacji⁴⁴.

Aspekt szkolenia specjalistów w dziedzinie zapewnienia bezpieczeństwa informacji Federalna Służba Ochrony realizuje samodzielnie przez prowadzenie własnej akademii. Jest to uczelnia wojskowa prowadząca kształcenie specjalistyczne z zakresu zastosowania zautomatyzowanych systemów do celów specjalnych z bezpieczeństwa informacji w systemie telekomunikacyjnym, wielokanałowych systemów oraz specjalnych systemów informacji i komunikacji. Akademia FSO w miejscowości Orzeł oraz w oddziale zamiejscowym w Woroneżu kształci przyszłych funkcjonariuszy również dla innych służb specjalnych⁴⁵.

Federalna Służba Ochrony jest mniej znaną i rozpoznawalną służbą niż FSB, jednak w świetle przyjętej *Doktryny bezpieczeństwa informacji FR* zyskuje na znaczeniu jako element obrony integralności systemu informacyjnego przed oddziaływaniem i zakłócaniem przez przeciwnika.

Główny Zarząd Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej

Główny Zarząd Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej (GZ SG SZFR, dawniej Główny Zarząd Wywiadowczy, ros. *Главно́е Разведывате́льное Управле́ние* – GRU) stanowi jedną z najistotniejszych i najbardziej wpływowych służb Federacji Rosyjskiej. Od samego początku swojego istnienia formacja ta uznawana była za tron wywiadowczy Związku Radzieckiego operujący pierwotnie poza granicami kraju. W późniejszym okresie działania GZ SG SZFR skupiły się także na wykonywaniu czynności kontrwywiadowczych.

43 J. Darczewska, *Rosyjskie Siły Zbrojne na froncie walki informacyjnej. Dokumenty strategiczne*, Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa 2016, s. 8.

44 Doktryna informacionnoj bezopasnosti Rossijskoj Fiedieracji nr 646, dz. cyt., art. 8, 12, 23, 27, <http://www.scrf.gov.ru/security/information/document5> [dostęp: 7.02.2017].

45 Akademia FSO, <http://academ.msk.rsnet.ru/index.html> [dostęp: 8.02.2017].

Jak wspomina w swoich rozważaniach Wiktor Suworow, GRU stanowiło integralną część sił zbrojnych Federacji Rosyjskiej. Z tego też względu bogata historia owej służby nierozzerwalnie związana była z działalnością samej armii, jak i największymi siłami Związku Radzieckiego, a mianowicie partią i KGB⁴⁶. Rozpad Związku Radzieckiego, a co za tym idzie dalekie zmiany w układzie geopolitycznym Europy, wstrząsnęły strukturą oraz funkcjonowaniem wielu elitarnych służb wywiadowczych. Rozwiązano bądź rozformowano kluczowe dla państwa służby wywiadowcze, w tym słynny wywiad cywilny – KGB. W obliczu zachodzących przemian i nowych wyzwań GRU zachował swój pierwotny kształt i charakter. Jak określił W. Suworow, główne zadania oraz obszary zainteresowania tej służby cechowały się swoistym uniwersalizmem, a ich strefa zainteresowania pozostała niezmienna od czasu istnienia ZSRR. Z tego też względu ich zakres funkcjonowania skupiał się w kilku podstawowych sferach, m.in.:

- militarnej: opierającej się w głównej mierze na pozyskiwaniu informacji dotyczących struktury, wartości, rozmieszczenia sił zbrojnych państw znajdujących się w strefie zainteresowania Federacji Rosyjskiej. Najistotniejszą kwestią dla GZ SG SZFR to pozyskiwanie danych dotyczących funkcjonowania sztabów wojskowych, planowanych misji, manewrów, czy też planów mobilizacyjnych;

- militarno-politycznej: odnoszącej się bezpośrednio do stanu stosunków dyplomatycznych między państwami. W obszarze zainteresowania dawnego GRU mieściły się więc wszelkiego rodzaju zmiany dotyczące najwyższych szczebli hierarchii zarówno państwowej, jak i wojskowej pojedynczych państw oraz związków państw;

- militarno-technicznej: dotyczącej pozyskiwania informacji o najnowszych osiągnięciach w dziedzinie techniki wojskowej w państwach uznawanych za potencjalnych przeciwników;

- militarno-gospodarczej: odnoszącej się do wszelkiego rodzaju działań zmierzających do uzyskania informacji o możliwościach produkcyjnych w zakresie uzbrojenia potencjalnych „państw przeciwników”⁴⁷.

Zarówno obszar funkcjonowania GZ SG SZFR, jak i liczba zrzeszonych w niej funkcjonariuszy stanowi tajemnicę państwową. Grzegorz Kuczyński podkreśla natomiast, iż działania to nie tylko szpiegostwo. Poza zbieraniem informacji o strategicznym znaczeniu dla państwa służby biorą także udział w operacjach o charakterze militarnym. Wart podkreślenia jest fakt, iż większość z „czynnych agentów” realizuje swoje czynności na terenie Federacji Rosyjskiej. Pozostali członkowie wykonują swoje statutowe zadania poza obszarami kraju. Skupiają się one bowiem na bieżącym monitorowaniu oraz analizowaniu danych o krajach uważanych przez

⁴⁶ W. Suworow, *GRU. Radzieckie służby wywiadu*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2016, s. 54.

⁴⁷ Tamże, s. 54.

władze Kremla za rosyjskie strefy wpływów, czy też działaniach mających na celu budowanie instrumentów politycznych i wojskowych⁴⁸.

Dążenie władz ukraińskich do integracji ze strukturami zachodnimi skutkowało wzmocnieniem działań Federacji Rosyjskiej w zakresie wojny informacyjnej. Dotyczy to w głównej mierze chęci rozchwiania panującej na Ukrainie sytuacji politycznej i ekonomicznej. Newralgiczną kwestię stanowi także nierozwiązana dotychczas sytuacja bazy wojskowej Floty Czarnomorskiej w Sewastopolu na Krymie. Rosyjskie władze początkowo skupiły się na wykorzystaniu w rejonie działań operacyjnych Departamentu Informacji Operacyjnej. Jak się jednak okazało, zadania te wykonywane były w sposób niewystarczający, co skutkowało koniecznością zaangażowania do działań dywersyjnych jednostki specjalnej Specnaz⁴⁹.

Śłużba Wywiadu Zagranicznego Federacji Rosyjskiej

Śłużba Wywiadu Zagranicznego Federacji Rosyjskiej (ros. *Śłużba Wnieszniej Razwiedki Rossijskoj Fiedieracji* – SWR RF) to agencja wywiadowcza powstała w wyniku rozformowania I Zarządu Głównego KGB w 1991 roku. Nowo powstały twór nazwano Centralną Śłużbą Wywiadowczą, której bezpośrednią następczynią została Śłużba Wywiadu Zagranicznego. Samodzielna formacja wyprowadzona ze struktur organów bezpieczeństwa formalnie swoje funkcjonowanie rozpoczęła 3 grudnia 1991 roku, po uchwaleniu ustawy o reorganizacji organów bezpieczeństwa państwowego, w wyniku której KGB ZSRR zostało zlikwidowane⁵⁰. Następnie już 18 grudnia 1991 roku dekretem Prezydenta RSFRR o utworzeniu Śłużby Wywiadu Zagranicznego nr 293 z dnia 18 grudnia 1991 roku nastąpiła zmiana nazwy z Centralnej Śłużby Wywiadu na Śłużbę Wywiadu. Obecnie pracę organów wywiadu zagranicznego Federacji Rosyjskiej reguluje ustawa o wywiadzie zagranicznym z dnia 10 stycznia 1996 roku⁵¹.

Podstawowe zasady funkcjonowania Śłużby Wywiadu Zagranicznego zostały określone w 1995 roku w dokumencie *Prawo o organach wywiadu zagranicznego*. Akt ten, podpisany w styczniu 1996 roku przez Borysa Jelcyna, zakładał, iż na szczegółowe zadania i kompetencje Śłużby Wywiadu Zagranicznego składają się:

- prowadzenie wywiadu o skali globalnej;
- prowadzenie aktywnych działań na rzecz bezpieczeństwa Rosji;
- prowadzenie militarnego, strategicznego, ekonomicznego, naukowego i technicznego szpiegostwa;

48 M. Minkina, *Wywiad Federacji Rosyjskiej*, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2012, s. 5.

49 G. Kuczyński, *Najbardziej elitarna służba Rosji. GRU, czyli szpiedzy w Akwariu*, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/najbardziej-elitarna-sluzba-rosji-gru-czyli-szpiedzy-z-akwariu,478667.html> [dostęp: 8.02.2016.].

50 Ustawa o reorganizacji organów bezpieczeństwa państwowego nr 124-H z dnia 3 grudnia 1991 r.

51 K. Kraj, *Rosyjska Wspólnota Organów Bezpieczeństwa*..., dz. cyt., s. 112.

- ochrona pracowników rosyjskich instytucji zagranicznych i ich rodzin;
- zapewnienie bezpieczeństwa osobistego rosyjskich urzędników i ich rodzin poza granicami kraju;
- prowadzenie wspólnych operacji z zagranicznymi służbami specjalnymi;
- prowadzenie inwigilacji elektronicznej poza granicami kraju⁵².

Działania SWR, podobnie jak wielu służb o charakterze wywiadowczym, ukierunkowane są na prowadzenie działalności opartej o zbieranie i analizę informacji zewnętrznych. Kompetencje w aspekcie bezpieczeństwa informacyjnego Służby Wywiadu Zagranicznego są zatem bardzo rozległe i dotyczą wszelkiej działalności poza granicami Federacji Rosyjskiej.

W ostatnich latach liczba agentów tej służby zauważalnie wzrosła w krajach członkowskich NATO, m.in. w Belgii i Niemczech. Jest to swoista konsekwencja narastającego konfliktu na linii Ukraina–Federacja Rosyjska. Europejskie służby wywiadowcze zwracają jednak uwagę na fakt, iż działalność rosyjskiej agentury w strefach dyplomatycznych przypomina czasy istnienia ZSRR. Aktywność „szpiegów” przybiera dużo bardziej agresywną formę pozyskiwania informacji niż w czasach tzw. zimnej wojny. Federacja Rosyjska pragnie bowiem nie tyle zbadać nastroje panujące wśród przedstawicieli najwyższych władz państw europejskich w odniesieniu do konfliktu ukraińskiego, co pozyskać kluczowe informacje związane z planowanymi przedsięwzięciami i interwencjami Paktu na terenie objętym konfliktem⁵³.

Aktywność służb specjalnych

Jednym z najważniejszych czynników decydujących o rozwoju państwa staje się informacja, która ze względu na swoje znaczenie jest istotna dla sfery bezpieczeństwa państwa. Służby specjalne są odpowiedzialne za jej pozyskiwanie, analizowanie i syntezywanie, a następnie przekaz odpowiednim organom danych wywiadowczych, które w sposób bezpośredni wiążą się z bezpieczeństwem państwa. Praca służb specjalnych, kojarzona głównie z ich funkcją informacyjną, wskazuje na odrębność w stosunku do innych służb odpowiedzialnych za zapewnianie bezpieczeństwa państwu. Służby specjalne pełnią ważny element w systemie bezpieczeństwa państwa, a obszarem ich działalności jest również funkcja kontrolna i ochronna (zabezpieczanie interesów państwa).

Federacja Rosyjska posiada swoich agentów odpowiedzialnych za zbieranie istotnych danych w urzędach centralnych, administracji lokalnej, samorządach, związkach zawodowych, mediach i korporacjach, każdego państwa, o którym zbierane są informacje w ramach działań informacyjnych. Szczególnie widoczne jest to w zakładach produkcyjnych, które są odpowiedzialne za wytwarzanie sprzętu wyko-

⁵² www.agentura.ru [dostęp: 7.02.2017.].

⁵³ <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/rosjanie-szpieguja-jak-za-zimnej-wojny-nawet-niemcy-narzekaja,443955.html> [dostęp: 7.02.2016.].

rzystywanego w celach militarnych i zbrojeniowych. Jednym z zadań dotyczących pozyskiwania informacji jest również infiltracja sił politycznych oraz budowa sieci sabotażowo-wywiadowczych⁵⁴. Zadania agentów rosyjskich służb specjalnych działających poza granicami państwa polegają na pozyskiwaniu, przetwarzaniu i przekazywaniu wysokiej jakości informacji o przeciwniku, co znacznie wpływa na bezpieczeństwo informacyjne Federacji Rosyjskiej. Wykorzystanie informacji przy wsparciu służb specjalnych ma na celu zaskoczenie nieprzyjaciela, umożliwienie przejęcia inicjatywy i osiągnięcie korzyści głównie politycznych i ekonomicznych. Służby specjalne FR realizują zadania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa informacyjnego również przez zmonopolizowanie przestrzeni informacyjnej, opierając się na ścisłej współpracy z mediami. Przykład stanowią wydarzenia związane z przekazywaniem przez media informacji dotyczących porwania oraz miejsca przetrzymywania ukraińskiej żołnierz Olgi Sawczenko⁵⁵. Można również wskazać wpływ rosyjskich agentów zatrudnionych w mediach na eksport produktów filmowych stworzonych przez rosyjski przemysł telewizyjny i filmowy na ukraiński rynek informacyjny. Materiały te gloryfikowały rosyjskich bohaterów, a także wskazywały na korzyści płynące z rosyjskiego sposobu życia społecznego i politycznego. Rosyjskie służby specjalne za pomocą agencji prasowych, stacji telewizyjnych i stron internetowych prowadziły agresywną kampanię propagandową przeciwko Ukrainie (manipulując faktami, symbolami, zdjęciami), by doprowadzić do podziału kraju i sprowokować informacyjne podstawy do konfliktu z Ukrainą⁵⁶. Manipulacja medialna jest groźną bronią w walce informacyjnej prowadzonej przeciwko wartościom patriotycznym, tożsamości kulturowej i wpływom europejskim.

Podczas fazy aneksji Półwyspu Krymskiego obserwowano działania rosyjskich służb specjalnych, których rola polegała na wcieleniu się w lokalne oddziały obronne. Zdobycie zaufania ludności pozwalało potęgować konflikt, manipulować nastrojami oraz niezadowolaniem lokalnej ludności. Taka forma aktywności umożliwiła przejście w końcowej fazie działań kluczowych obiektów infrastruktury krytycznej⁵⁷.

W ramach działalności kontrwywiadowczej służby specjalne FR zwalczają agentów obcych wywiadów oraz oficerów obcych służb pracujących pod przykryciem legalnym (dyplomaci, dziennikarze), jak również tak zwanych nielegalów⁵⁸. Służby kontrwywiadu posługują się pracą operacyjną, wykorzystując w tym celu np. osobowe źródła informacji lub obserwacje innych agentów w celu poznania siatki ich

54 Ł. Skonieczny, *Wojna hybrydowa – wyzwanie przyszłości? Wybrane zagadnienia* [w:] „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” (wydanie specjalne) 2015, s. 47.

55 J. Hajduk, T. Stępniewski, *Wojna hybrydowa Rosji z Ukrainą: uwarunkowania i instrumenty*, „Studia Europejskie” 2015, nr 4, s. 148.

56 O. Wasiuta, S. Wasiuta, *Rosyjska mass-medialna manipulacja informacją w wojnie hybrydowej przeciwko Ukrainie*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje” 2015, nr 20, s. 343.

57 Ł. Skonieczny, dz. cyt., s. 46.

58 Nielegal – agent albo kadrowy pracownik wywiadu (nielegalnego), który operuje na terytorium obcego państwa pod przykryciem, bez statusu dyplomatycznego.

kontaktów. Wykorzystują przy tym narzędzia i mechanizmy, takie jak: podsłuchy, przesłuchania i działania dezinformacyjne. Służby wywiadowcze natomiast zbierają informacje dotyczące sytuacji politycznej, gospodarczej, militarnej innych państw, które następnie przekazywane są do centrali wywiadu.

W aspekcie zapewniania bezpieczeństwa informacyjnego państwa służby specjalne prowadzą działania mające na celu zabezpieczenie i ochronę interesów narodowych oraz zajmują się zagrożeniami zewnętrznymi (wywiad) oraz wewnętrznymi (kontrwywiad). Ponadto pozyskują informacje na temat wszelkich przejawów działań antypaństwowych, terroryzmu, szpiegostwa, sabotażu. W ramach działań kontrolnych i ochronnych służby specjalne monitorują napływ i działalność zbrojnych bojówek i ugrupowań terrorystycznych dążących do osiągnięcia celów nacjonalistycznych, stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa. Istotną rolą jest również zabezpieczanie tajemnic państwowych. W ramach zapewniania bezpieczeństwa informacyjnego państwa służby specjalne prowadzą również operacje skierowane przeciwko źródłom zagrożenia, jak również podejmują działania mające na celu szybkie wykrywanie potencjalnych źródeł zagrożeń.

Zakończenie

Aktualna sytuacja na arenie międzynarodowej wymaga od państw posiadania nie tylko sprawnego systemu wywiadowczego, ale również istnienia wysoko wyspecjalizowanych służb specjalnych. Biorą one udział nie tylko w operacjach, ale również w zbieraniu informacji (np. dotyczących potencjału ekonomicznego lub militarnego państwa) i tym samym uczestniczą w kształtowaniu bezpieczeństwa informacyjnego w państwie.

Tradycja i historia rosyjskich służb specjalnych jest bardzo bogata, o czym świadczy ich silna pozycja i aktywny udział w kształtowaniu bezpieczeństwa państwa. Dojście do władzy Władimira Putina przyniosło zmiany w strategicznym podejściu do priorytetów w sferze bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego. Zmiany objęły przede wszystkim doskonalenie funkcji informacyjnej służb, ponieważ rola wywiadu i kontrwywiadu we współczesnym świecie ulega stałym przemianom. Stawia to przed rosyjskimi służbami specjalnymi nowe zadania związane z poprawą metod zdobywania informacji, doskonaleniem systemów komunikacji przy zastosowaniu nowoczesnych technologii informacyjnych lub wzmocnieniu pionów analityczno-informacyjnych. W strukturach Federalnej Służby Bezpieczeństwa, Federalnej Służby Ochrony czy Głównego Zarządu Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej działają najlepsi oficerowie, rekrutowani ze specjalnie w tym celu przeszkolonej kadry. Formacje te są świetnie wyszkolone i zorganizowane, dzięki czemu z determinacją i pełnym zaangażowaniem pełnią swoje zadania mające na celu zapobieganie realnym zagrożeniom dla struktur państwa, a także odpowiadają za pozyskiwanie i ochronę kluczowych dla bezpieczeństwa państwa informacji. Służby specjalne Federacji Rosyjskiej, dzięki swoim umiejętnościom oraz odpowiedniemu

wyszkoleniu, stanowią prawdziwe wyzwanie dla służb wywiadowczych i jednostek specjalnych innych państw. Osiągnięcie przez inne państwa poziomu rosyjskich służb specjalnych wydaje się zatem procesem długotrwałym, który nierozzerwalnie związany jest z odpowiednią reformą sfery funkcjonalnej. Do tego jednak czasu rosyjskie jednostki pozostają globalnym liderem.

Z punktu widzenia bezpieczeństwa informacyjnego Federacji Rosyjskiej omawiane służby specjalne mają duży wpływ na zapewnianie bezpieczeństwa państwu w sferze informacyjnej oraz zewnętrznej i wewnętrznej (wywiad i kontrwywiad). Służby specjalne FR wpływają na poziom bezpieczeństwa informacyjnego głównie przez pełnienie swojej funkcji ochronnej, a także dzięki nieustannemu dostosowywaniu swoich działań, sił i środków do pojawiających się nowych zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa. Reasumując, służby specjalne Federacji Rosyjskiej pełnią instrumentalną rolę w zapewnianiu państwu bezpieczeństwa informacyjnego, której istotą jest integracja celów funkcjonowania służb z celami i interesami państwa w sferze informacyjnej.

Powyższe opracowanie miało za zadanie przybliżenie specyfiki funkcjonowania rosyjskich służb i sił specjalnych w kontekście zagrożeń informacyjnych. Artykuł stanowi zarys najistotniejszych zagadnień związanych z tematyką. Celem autorów było zwiększenie wiedzy na temat działalności rosyjskiego wywiadu w kontekście zapewniania bezpieczeństwa informacyjnego Federacji Rosyjskiej oraz zachęcenie do dalszych rozważań w tej sferze.

Bibliografia

Wydawnictwa zwarte i artykuły

- Antczak-Barzan A., Śliwa Z., Zaniewski R., *Wojna XXI wieku. Początki wojny trzeciej fali*, Vizja Press&IT, Warszawa 2013.
- Balcerowicz B., *Siły zbrojne w stanie pokoju, kryzysu, wojny*, Warszawa 2010.
- Berliński M., Zulczyk R., *Federalna Służba Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej*, Oficyna Wydawnicza Rytm, Warszawa 2016.
- Bryc A., *Rosja w XXI wieku. Gracz światowy czy koniec gry?*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Clausewitz C., *O wojnie*, Wyd. Test, Lublin 1995.
- Darczewska J., *Rosyjskie Siły Zbrojne na froncie walki informacyjnej. Dokumenty strategiczne*, Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa 2016.
- Darczewska J., Żochowski P., *Rola służb specjalnych w systemie politycznym Federacji Rosyjskiej*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” (wydanie specjalne) 2013.
- Denning D.E., *Wojna informacyjna i bezpieczeństwo informacji*, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa 2002.
- Dworecki S., *Zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, Wyd. AON, Warszawa 1994.
- Felhler W., *O pojęciu bezpieczeństwa informacyjnego* [w:] M. Kubiak, S. Topolewski (red.), *Bezpieczeństwo informacyjne w XXI w.*, Wyd. Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego w Siedlcach, Siedlce 2016, s. 29.

- Gburzyńska N., *Rola wywiadu i służb specjalnych Federacji Rosyjskiej w kształtowaniu polityki bezpieczeństwa państwa* [w:] *Wywiad i kontrwywiad w polityce międzynarodowej na przełomie XX i XXI w.*, M. Górka (red.), Difin, Warszawa 2016.
- Hajduk J., Stępniewski T., *Wojna hybrydowa Rosji z Ukrainą: uwarunkowania i instrumenty*, „Studia Europejskie” 2015, nr 4.
- Jakubczak R., Flis J., *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, Bellona, Warszawa 2006.
- Janczak J., *Zakłócanie informacyjne*, Wyd. AON, Warszawa 2001.
- Janczak J., Nowak A., *Bezpieczeństwo informacyjne. Wybrane problemy*, Wyd. AON, Warszawa 2013.
- Kostecki W., *Strach i potęga. Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku*, Wyd. Poltext, Warszawa 2012.
- Koziej S., *Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*, „Kwartalnik Bezpieczeństwo Narodowe” II-2011, nr 18.
- Kraj K., *Od grupy Alfa do Centrum Specjalnego Przeznaczenia Federalnej Służby Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej* [w:] *Policyjne służby specjalne w Polsce*, K. Jałoszyński (red.), Wyd. Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2015.
- Kraj K., *Rosyjska Wspólnota Organów Bezpieczeństwa*, Krakowska Fundacja Badań Wschodnich, Kraków 2017.
- Liderman K., *Bezpieczeństwo informacyjne*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2012.
- Malina M., Minkina M., *Imperialna gra Rosji*, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2016.
- Minkina M., *FSB Gwardia Kremla*, seria: „Gry Wywiadów”, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2017.
- Minkina M., Gałek B., *Kłamstwo i podstęp we współczesnym świecie*, seria wydawnicza: „Gra wywiadów”, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2015.
- Minkina M., *Rola i znaczenie Federalnej Służby Bezpieczeństwa we współczesnej Rosji* [w:] *Polska – Rosja: polityka bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. Kontynuacja i zmiana*, Minkina M., *Sztuka wywiadu w państwie współczesnym*, Wyd. Rytm, Warszawa 2014.
- Minkina M., *Wywiad Federacji Rosyjskiej*, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2012.
- Pacek B., *Osobowościowe uwarunkowania efektywności oficerów kontrwywiadu*, Wyd. AON, Warszawa 2013, s. 10.
- Panek B., *Polityka Federacji Rosyjskiej w regionie Europy, Azji i Pacyfiku*, Wyd. Diffin, Warszawa 2015.
- Rokiciński K., Pac B., *Operacje informacyjne w działaniach militarnych*, Wyd. Sowa, Gdynia 2010.
- Sienkiewicz P., *Współczesne koncepcje walki informacyjnej* [w:] *Informacyjny wymiar współczesnych działań powietrznych*, R. Szpyra (red.), Warszawa 2002.
- Skonieczny Ł., *Wojna hybrydowa – wyzwanie przyszłości? Wybrane zagadnienia*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” (wydanie specjalne) 2015.
- Słownik bezpieczeństwa narodowego*, W. Łepkowski (red.), Wyd. AON, Warszawa 2002.
- Soldatow A., Borogan I., *KGB/FSB Władcy Rosji*, Wyd. Agora, Warszawa 2015.
- Suworow W., *Specnaz. Historia Sił Specjalnych Armii Radzieckiej*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2011.
- Suworow W., *GRU. Radzieckie służby wywiadu*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2016.
- Szpyra R., *Militarne operacje informacyjne*, Wyd. AON, Warszawa 2003.

- Świerczek M., *Federalna Służba Bezpieczeństwa i jej rola w polityce wewnętrznej Kremla. Wstęp do zagadnienia*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” (wydanie specjalne) 2013.
- Wasiuta O., Wasiuta S., *Rosyjska mass-medialna manipulacja informacją w wojnie hybrydowej przeciwko Ukrainie*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje” 2015, nr 20.
- Wojnowski M., *Koncepcja „wojny nowej generacji” w ujęciu strategów Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2015, nr 13(7).
- Zalewski S., *Służby specjalne w państwie demokratycznym*, Wyd. AON, Warszawa 2005.
- Zięba R., *Bezpieczeństwo a terroryzm – aspekty teoretyczne* [w:] *Terroryzm globalne wyzwanie*, Kowalczyk K., W. Wróblewski (red.), Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006.
- Żebrowski A., *Walka informacyjna w asymetrycznym środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego*, Wyd. Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2016.
- Żochowski P., *Rosyjska „niewypowiedziana wojna” – konsekwencje dla sektora siłowego FR*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” (wydanie specjalne) 2015.

Akty prawne

- Doktryna informacjonnoj bezopasnosti Rossijskoj Fiedieracji nr 646, 5.12.2016 r.
- Rozporządzenie o Federalnej Służbie Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej i jej strukturach zatwierdzone dekretem Prezydenta Federacji Rosyjskiej nr 960 z dnia 11.08.2003 r.
- Ukaz Prezidenta Rossijskoj Fiedieracji – Woprosy Fiedieralnoj Służby Ochrany nr 1013, 7.08.2004 r.
- Ukaz Prezidenta Rossijskoj Fiedieracji nr 633, 23.06.1995 r.
- Ukaz Prezidenta Rossijskoj Fiedieracji nr 515, 22.05.1997 r.
- Ustawa Federalna o przeciwdziałaniu terroryzmowi nr 35-FZ z dnia 6.03.2006 r.
- Ukaz Prezidenta Rossijskoj Fiedieracji nr 1013, 15.02.2016 r.
- Ustawa o reorganizacji organów bezpieczeństwa państwowego nr 124-H z dnia 3.12.1991 r.
- Ustawa federalna o federalnej służbie bezpieczeństwa nr 40-FZ z dnia 3.04.1995 r.
- Dekret Prezydenta RSFR o utworzeniu Służby Wywiadu Zagranicznego nr 293 z dnia 18.12.1991 r.

Źródła internetowe

- Struktura Sił Zbrojnych FR, <http://structure.mil.ru/structure/forces/type.htm>.
- Akademia FSO, <http://academ.msk.rnet.ru/index.html>.
- www.agentura.ru, dostęp.
- <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/rosjanie-szpieguja-jak-za-zimnej-wojny-na-wet-niemcy-narzekaja,443955.html>.
- <http://svr.gov.ru/>, dostęp.
- Kuczyński G., *Najbardziej elitarna służba Rosji. GRU, czyli szpiegzy w Akwarium*, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/najbardziej-elitarna-sluzba-rosji-gru-czyli-szpiegzy-z-akwarium,478667.html>.

CHARACTERISTICS OF SELECTED SERVICES FORCES OF THE RUSSIAN FEDERATION IN THE CONTEXT OF STATE INFORMATION SECURITY

Abstract

Modern special forces are a key element of internal and international security (that includes information security). In on the context of the current international situation, special attention should be paid to the Special Forces of the Russian Federation. The break-up of the Soviet Union and bipolar world division brought about the structural and functional transformation of the former USSR's intelligence. The new geopolitical situation posed unknown challenges and dangers. The goal of this article is to highlight the most elite special forces of the Russian Federation, in the author's opinion, the Federal Security Service, the Main Intelligence Directorate, the Foreign Intelligence Service and the Federal Protective Service in terms of their influence on maintaining information security. The idea is that the Special Forces of the Russian Federation have considerable value for information security because their actions provide correct and useful information regarding the enemy and the area of enemy operations.

To achieve these aims, the article is divided into three parts: the first pays attention to the problematic situation and the theory regarding broadly understood information security; the second defines the characteristics of intelligence offices of the Russian Federation, their core tasks and area of expertise; and the third looks at the practical activities of Russian Special Forces. In the summary, the authors try to show the specifics of Russian intelligence forces and pay attention to their role in providing information security for the state.

Key words: Russian Federation, special services, intelligence, counterintelligence, information security.